

Hoorzitting Vlaams Parlement - 25 oktober 2023

VWEA-standpunt over verplichte directe participatie bij windenergieprojecten

"Participatie" - What's in a name?

VWEA betreurt dat het begrip participatie in het verzoekschrift 25 verengd wordt tot directe participatie. Naast directe participatie, waarbij de investeerder ook aandeelhouder is, bestaat ook indirecte participatie waarbij je geen aandeelhouder bent, maar geld leent aan de vennootschap. Verder bestaan ook andere tussenvormen.

In de Windgids van VEKA, (pag. 34, Hoofdstuk 7) lezen we in het hoofdstuk over financiële participatie als eerste zin: "Participatie is een vlag die een brede lading dekt.". Ook in het Nederlandse klimaatakkoord waarnaar in verzoekschrift 25 wordt verwezen, wordt participatie veel breder beschouwd dan enkel directe burgerparticipatie.

Participatie in bredere zin omvat nog vele andere aspecten. VWEA is ervan overtuigd dat informatie uitwisseling over het desbetreffende project, over de doelstellingen op vlak van hernieuwbare energie en over het regulatoire kader binnen hetwelk windenergieprojecten tot stand komen dé kern is van draagvlakcreatie om zo de betrokkenheid bij de bevolking te verruimen.

Huidige situatie

Momenteel wordt in Vlaanderen op veel verschillende manieren aan participatie gedaan bij windprojecten. We zien vandaag bijvoorbeeld participatie door steden en gemeenten rechtstreeks; via lokale energiebedrijven of via intercommunales. Er zijn mogelijkheden voor (buurt)bewoners om aandelen te kopen, inspraakmomenten, overleg, omgevingsfondsen, informatievergaderingen...

De leden van VWEA leveren heel wat inspanningen om de omwonenden van een windpark te betrekken bij de ontwikkeling, bouw en uitbating van die windparken. De vele windturbinebezoeken, schoolbezoeken, infomarkten,... die onze leden organiseren zijn daar het bewijs van. Bij VWEA-leden zijn meer dan 31.600 coöperanten aangesloten via directe en indirecte participatie.

Ondanks de vele inspanningen van ontwikkelaars stellen we vast dat verschillende oproepen om aandelen te kopen van lokale projecten niet volledig ingevuld geraken. Dat toont aan dat het aanbod om direct te participeren in windprojecten voldoende groot is om aan de vraag van de burgers te voldoen.

Participatie in de brede zin van het woord

VWEA pleit voor participatie in breedste zin van het woord. Dit omvat nog vele andere aspecten zoals overleg met lokale gemeenschappen en bewonersgroepen over participatie (inhoudelijk en/of financieel). VWEA hecht veel belang aan het bestaande gelijke speelveld in de ontwikkeling van windenergie in Vlaanderen. Het verplichten van directe participatie als voorwaarde voor een vergunningsaanvraag lijkt dit gelijke speelveld te ondermijnen.

Elke vorm van participatie heeft zijn voor- en nadelen. De verscheidenheid aan mogelijkheden spreekt een verscheidenheid aan mensen aan. VWEA pleit er dan ook voor om die openheid te behouden en de veelheid aan vormen en keuzemogelijkheden te beschermen en niet te beperken tot één bepaalde vorm.

Participatie als noodzaak voor draagvlak?

De jaarlijkse bevraging van VEKA, en het belevingsonderzoek dat de provincie West-Vlaanderen in april 2023 publiceerde, bevestigen dat een grote meerderheid van de Vlamingen voorstander is van windenergie, ook in hun buurt. De kleine minderheid van burgers die echt negatief staat tegenover windturbines zal niet van mening veranderen door de mogelijkheid tot directe participatie.

Participatie is niet heiligmakend voor draagvlak

Het aanbieden van een (directe) participatiemogelijkheid blijkt niet heiligmakend voor het vergroten van het draagvlak. Als dat het geval was, zouden projecten waar voorzien wordt in participatie niet in dezelfde mate te maken krijgen met beroepen van omwonenden als projecten waar die mogelijkheid er niet is. In de praktijk zien we dat dit wel het geval is.

Communiceren en informeren werkt

Wat echter wel bijdraagt tot een versterking van het draagvlak is een uitgebreide informatie door alle betrokken instanties naar de omgeving toe. Lokaal draagvlak opbouwen vergt inspanningen van alle partijen; zowel de projectontwikkelaar, de plaatselijke bevolking en de lokale, provinciale en gewestelijke overheden.

Het verschaffen van degelijke en toegankelijke informatie is cruciaal voor het draagvlak van windenergie in Vlaanderen. Dit blijkt ook uit de interne VWEA-studie die uitgevoerd werd door Imec, én het West-Vlaamse belevingsonderzoek. De VWEA-leden zetten volop in op kennisopbouw bij de lokale gemeenschap door de organisatie van talrijke roadshows, infomomenten, schooldagen,... .

Waarom directe burgerparticipatie niet altijd de beste keuze is

Volgens VWEA zal een invoering van verplichte participatie voor windenergie in Vlaanderen geen voordelen opleveren. Een verplichting behelst vooral nadelen, zijnde:

Financiële participatie is niet zonder risico

VWEA herhaalt hier graag een quote uit de Windgids van VEKA (pg 35): “Het blijft belangrijk om de boodschap mee te geven dat investeren nooit zonder risico is. Dit geldt zowel voor directe als indirecte participatiemodellen.”

De overheid dient bij voorkeur een neutrale positie in te nemen ten opzichte van de verschillende vormen van participatie in windenergieprojecten. Het verplicht maken van directe participatie, heeft als gevolg dat de andere vormen van participatie als minderwaardig of zelfs fout worden bestempeld. Voor een overheid is het perfect mogelijk om de burger te wijzen op het bestaan van diverse participatieformules (direct, indirect..), en te duiden dat men als burger altijd risico loopt door in om het even welke vorm van participatie te stappen.

Financiële participatie is niet voor iedereen

Vaak wordt verkeerdelijk de conclusie getrokken dat het openstellen van directe participatie aan een windenergieproject aan iedereen de kans geeft “deel te nemen” aan dit project. Hier wordt echter enkel gekeken naar de groep personen die de financiële middelen heeft om (tijdelijk) een som vast te zetten in de vorm van aandelen, en zelfs te riskeren dit bedrag te verliezen. Het is belangrijk om ook die burgers die minder of geen risico's kunnen of willen dragen te betrekken bij het windproject. Dit zal eerder mogelijk gemaakt worden door open communicatie dan door de mogelijkheid tot directe participatie.

Juridisch afdwingbaar?

VWEA stelt zich vragen bij de juridische afdwingbaarheid van de oproep tot verplichte directe financiële participatie bij hernieuwbare energieprojecten. VWEA heeft geen weet van soortgelijke voorbeelden in andere economische sectoren in Vlaanderen.

Conclusie

VWEA pleit er dus voor om de huidige consequente, evenwaardige benadering van een keuzemogelijkheid van verschillende vormen van participatie met omwonenden te behouden en niet te beperken tot één manier, namelijk rechtstreekse financiële burgerparticipatie. De openheid om per project te zoeken naar de meest geschikte vorm, creëert meer mogelijkheden voor omwonenden én ontwikkelaars om tot een duurzame dialoog te komen.

Samenvattend kunnen we stellen dat VWEA pleit voor:

- participatie in de brede zin van het woord
- behoud van de huidige situatie
- projectspecifieke benadering waarin aandachtig bekeken wordt welke vorm van samenwerking meest passend/constructief is voor zowel de lokale(!) gemeenschap als voor de ontwikkeling van hernieuwbare energie
- ondersteuning van het draagvlak door aandacht te hebben voor communicatie en informatieverstrekking naar de buurtbewoners (zowel door ontwikkelaar als overheden op alle niveaus)

Daarnaast waarschuwt VWEA voor:

- financiële participatie is nooit risicoloos, waarbij directe burgerparticipatie risicovoller is.
- financiële participatie is niet de belangrijkste factor in het creëren van draagvlak.
- financiële participatie betreft niet iedereen.
- financiële participatie zorgt niet voor meer windenergie.